

MIREDOSTA NAPUTTELIJAKSI

Aarne Vuorisen alkutaival

Nykyisessä Janakkalassa, Vanajan kunnan Harvialan kartanon mäkitupalaisen, Kustaa ja Hilda Vuorisen Vuortentaustan mökissä syntyi kolmas poika 7.10.1920. Isä Kustaa oli siihen aikaan kohonnut renkipojasta rautatieläiseksi ja edelleen Rosenlewin yksityisrautatien konduktööriksi Harvialaan. Puutyön taitajana hän kohta siirtyi kartanon kirvesmieheksi. Vaikka isä ei mitenkään jurottaja-hämäläinen ollutkaan, Aarnen läheisimmäksi tulivat äidin lisäksi isoveljet ja naapurin pojat.

Ensimmäinen Aarnen tekemä lehti syntyi 1920-luvun lopulla. Kolme vuotta vanhemman isovelji Einarin kanssa värkättiin urheilulehti Harvialan Hurjat. Kotimäellä oli urheilukenttä, jolla oman ja naapuripiikan pojat urheilivat juuri Harvialan Hurjat –seuranimellä, tuloksista ja saavutuksista piti tehdä aviiseja. Vuorisen sisarukset urheilivat virallisesti Harvialan Tenhossa. Aarnen hyvä ponnistusvoima antoi menestystä pikajuoksuissa, korkeushypyssä ja pituudessa tuli kirkas piirinmestaruuskin 14-vuotiaana.

Kuluttajain Lehden lasten kirjoituskilpailussa 18.2.1931 Aarne saavutti kuudennen tilan. Sen jälkeen lähes joka lehdessä oli Aarnen laatima tehtävä, runo tai tarina. Muutamia myös Einariveljen kanssa yhdessä. Einari keskittyi menestyksekkäästi runoihin ja piirtämiseen. Lehtien erilaisissa kilpailuissa menestystä tuli pojille lisää. Aarnesta erityisen kiinnostavaa oli arvoitusten laatiminen ja ratkaisujen keksiminen. Vuoden 1933 maaliskuussa Kuluttajain Lehden tehtävänlaadintakisassa tuli jaettu ykköstila. Lasten Sirkka-lehdessä aloitti 1934 Aarnen nimimerkki ”Miredo” melkoisen tehtävänlaadintasanoman, jota jatkui vuoteen 1938. Miredo voitti arvoitusten laadinta- ja ratkaisukisoja puolivuositain 1935, 1936 ja 1937. Vuoden 1936 puolivälissä lehdessä kehaistiin, että ”uusista arvoituksista laadultaan parhaat ovat olleet Miredon laatimat”. Ilmeisesti ikuisen Sirkka-lehden tehtävänlaadinnan piste-ennätyksenkin Aarne teki Miredollaan 1936, jona vuonna hän sai myös Kuluttaja Lehden omistajan OTK:n myöntämänä erikoispalkintona yrityksen puvun, runot-sadut-piirustukset-askartelutehtävistä. Liekö puku tallessa? Monessa kirja-arvostelukisassa pärjännyt Miredo otti voiton Sirkka-lehdessä 1935 arvostelemalla Kiven 7 veljestä. Palkintona tässä kuin muissakin lehtien järjestämissä kilvoissa oli usein kirjoja valinnan mukaan; Aarne voittikin yli kymmenen kirjapakettia ja lisäksi rahapalkintoja tällä sotia edeltävällä kaudella 10-vuotiaasta 17-vuotiaaksi. Aarnen varhain kehittyneestä omasta persoonallisuudesta kertovat muutamat pakinat. Esimerkiksi 1935 syyskuussa julkaistiin ”Urheilukärpänen”, jossa kerrotaan miten Mattilan Pekka oli saanut urheilukärpäsen ja ”minä tuumailin etten suinkaan ole Pekkaa pahempi, vaan päätin myös saada urheilukärpäsen kiinni”.

Synnynäinen kotiseututoimittaja löytää itsensä

Isä Kustaa oli syntyjään torpasta maalta ja kaivattuaan itsenäisyyttä hankki Lopelta tilan, jonne perhe siirtyi maanviljelyn pariin 1937. Lopella ei ollut urheilukenttää ja Aarnesta toivottiin tulevan isänsä työn jatkaja – maanviljelijä. Kotitilalla hurahivat vuodet 1938-42. Tältä ajalta on eräs tarina Aarnen perinpohjaisuudesta. Hevosmiehenä hän teki pitkän päivän pellolla – niin pitkän ettei ajatellut hevosta. Lopulta hevosraukka ei jaksanut, vaikka Aarne sitä sätti ja hoputti. Niin. Ei toimittajasta oikeastaan ollut maanviljelijäksi – joskus pitää antaa luonnonkin määrätä tahti... Sitä paitsi kaikki vapaa-ajat Aarne luki – myös pellolla, vaikka tauolla yleensä mennään kahville tai nostetaan kaljahinkki ojansilmästä.

Kun Einari-veli kävi Työväen Akatemian välirauhan aikana, alkoi lukutoukkaa houkutella opiskelu. Sitä ennen tuli lähtö linnoitustöihin Kannakselle ja parin vuoden jälkeen Kivennavalta 1944

syksyllä Lapin Sotaan. Ylitorniossa matka päättyi lopulta heinäpaalikuorman päällä istuen oikeaan yksikköön. Marraskuussa 1944 tuli kotiutus ja uusi into hakemaan Kansankorkeakouluun. Porkkananviljely kotitilalla esti taas aiheet. Einari oli jo Hämeen Kansan toimitussihteerinä ja Aarne tekikin pari urheiluaiheista pakinaa, joihin oli kerätty melko tavalla tilastotietoa – arkistolähteiden tutkija oli jo vauhdissa.

Vanhemmat eivät seuraavana syksynä 1945 enää pystyneet estämään. Työväen Akatemiasta Aarne kertoi todella innostavana kokemuksena: Väinö Voionmaan esitelmät historiasta toivat asiat paljon läheisemmiksi kuin perinteiset historiankirjat, Pentti Eskolan maantieteellis-geologinen Suomen kuva teki tutuista paikoista löytöretkeilijän aarrekkamion ja Yrjö Kallisen humanismi sävähdetti. Aarne menestyi erinomaisesti opinnoissa ja esitelmät Elinan surmasta sekä tietenkin urheilusta olivat hyvää kritiikkiharjoitusta, sillä jo keväällä 1946 alkoi varsinainen lehtimiesura. Hämeen Kansan kesätoimittajana Aarne aloitti toukokuussa Poltinahon hevoshuutokaupasta uutisoimalla, mutta jo syksyllä oli oikea uutistoimittaja ja maaliskuussa 1947 toinen toimitussihteeriksi (sattumakin auttoi, kun edeltäjä Arvi Laakso sokeutui) – veljekset olivat taas yhdessä. Aiempaan ahkeraan tapaan lehteä tehtiin vakituisesti aamuyöhön asti - Hämeen Kansassa näkyi Harvialan Hurjien ote.

Aarne kertoi v. 1992, että kurillaan hän haki Keski-suomalaisen aluetoimittajan paikkaa. Mutta niin vain löysi itsensä Keiteleentien alivuokralaiskämpästä, jonne käveli Pässinradan asemalta lokakuussa 1948. Ensimmäisessä jutussaan käytti nimimerkkiä ”Naputtelija”. Koska aluetoimittaja kirjoitti kaikista aiheista, ihmiset tulivat nopeasti tutuiksi ja polkupyörä sekä yökunnat, milloin missäkin. Kunto pysyi hyvänä ja kotiseutuhenki nousi kohisten – hidas hämäläinen olikin ketterä keskisuomalainen. Tien päällä ehti enemmän, sattui joskus paikalle ensimmäisenä auttamaan ja uutisoimaan kolareita. ”Uhriksi” joutui pian itsekin, kun jutteli liian usein puhelinvaihteessa nätin keskusneidin kanssa Jyväskylän uutisselostuksen jälkeen. Helmikuun pakkasissa 1951 solmittiin lämmin avioliitto, uuden keskuksen kanssa.

Naputtelijan pakinoissa kuvattiin ensisijaisesti kunnallisten päätösten näkymättömiä taustoja, jotka olivat päätöspykälä kiinnostavampia –ainakin hauskempia. Aarnen omalaatuinen faktahuumori kehittyi Äänekosken ääni-pakinoissa lehden erääksi levikkivaltiksi. Perustekijä oli Aarnen seututuntemus ja ihmistuntemus, joka asetti piikit kohdalleen vaan ei vahinkoa asialle.

Autokoulu

Työtilanne paheni Keski-Suomen kehittyessä koko ajan. Nelostie valmistui 50-luvun lopulla melkein yhtä jalkaa Äänekosken ”Lättälän” alueen kanssa ja Pörrinsilta valmistui. Autoliikenne reipastui ja juttujen määrä kasvoi. Lopulta toiveikkkaana Aarne itse erehtyi autokouluun. Otti sen tosissaan ja pääsi läpi. Volkkarin kanssa autoilija saapui kotiin. Autotalli Satamakatu 1:ssä odotti jo tulevaa . Meni tunti, ja meni toinen. Puolelta päivin Aarne tuli sisään syömään. Ei luovuttanut, eikä ilmeikään värähdellyt perheen ruokapöydässä, vaikka kaikki tiesivät nyt olevan stressin päällä. Iltapäivällä auto lopulta meni talliin.

Auto ei ollut onnen tuoja muutenkaan. Levon hetket loppuivat uutismatkoilla, kun oli pakko heti kiirehtiä uusiin asioihin, auto kun oli. Silti Aarnen kirjoittamat Keski-suomalaisen kokosivun Sunnuntaireportaashit lisääntyivät , vaikka ne olivatkin toimittajille vapaaehtoista työtä.

Viikonvaihdetuiksi muuttuneena 1970-luvulla Aarnen jutut saivat yhä enemmän valtakunnallisia ulottuvuuksia – mukaan tulivat niin maaherrat, presidentit, Runebergit, Lönnrotit, Pohjois-Euroopan arkeologia, etymologia, kansalliset taiteilijat, kansalliset arkistot, Olympiakisat ympäri maailman, jopa O.V.Kuusisen hallitus. Silti kaikki Ala-Keiteleen kotiseutuun liittyen. Pikkasen tutkija-Aarne toi mainosta tänne ! Mutta ei Aarne ihan koko roolistaan tykännyt: ”arvostelin niin porvarien kuin kommunistien näytelmätuotoksia – jessus sentään.”

TIETOLAATIKOT AARNE VUORISEN JUTTUUN

LAATIKKO 1

(Kuva Aarnesta 10 v.)

Aina on Kuluttaja paras lehti mulla,
saakoon se kaikille lapsille tulla.
Pupu ja Pelle ne laivassa seilaa
ja merten peilistä itseään peilaa.
Ja setä Fogelin Puupää
iloisena muistona mieleen jää.

Sitten kun uusi kilpailu tulee
olkoon se pyhitetty runokilpailulle
Toivoo kiltti
pikku piltti

Aarne Vuorinen

Kuluttajain Lehti 18.2.1931, Aarne 10 v. (pieni fontti !)

LAATIKKO 2

(Aarnen kuva-arvoitus)

LAATIKKO 3

Eräitä lehtiä, joihin Aarne Vuorinen kirjoitti
Harvialan Hurjat, Kuluttajain Lehti, Sirkka, Hämeen Kansa, Keskisuomalainen, Metsäliiton
Selluloosa Oy tiedotuslehti, Kotiseudun Joulu, (Keski-Suomen) Vappuneekeri, Suomen
Urheilulehti

LAATIKKO 4

Aarnen nimimerkit

Miredo, Aakke (oikeasti lempinimi), Naputtelija, Vaaka.
Palstat: Viikonvaihte (200 kpl) Äänekosken Ääni (Naputtelija), Ala-Keiteleen Nurkka (Vaaka),
(yht. 600 kpl) Kotikonnuilla Aarne Vuorinen (350 kpl)

LAATIKKO 5

Aarne on saanut tunnustuksia

Sumiaisten, Konneveden, Saarijärven ja Äänekosken kunnilta, Sisä-Suomen Lehdeltä ja
Keskisuomalaiselta, Suomen Sanomalehtimiesliitolta, Keskuskauppakamarilta, Äänekosken
Rotaryklubilta, Vanhan Äänekosken Kotiseutuyhdistykseltä, Saarijärvi-Seuralta, Konneveden
Kotiseutuyhdistykseltä, Ala-Keiteleen Latu- järjestöltä, Kotiseutuliitolta sekä Suomen valtiolta
ansiokkaasta elämäntyöstä sanomalehtimiehenä. Suomen Valkoisen Ruusun Ritarikunnan I lk
mitali kultaristein 1980.

LAATIKKO 6

Pikakirjoitus oli Aarnen erikoisuus – ja toisaalta montaa ehtivän kirjoittajan edellytys. Kumma kyllä
tämä taito on harvinaisuus toimittajien joukossa, ja Aarne opetteli sen erittäin hyvin. Seutulaiset
saivat Koskelassa Aarnelta 1950-luvulla tämän oudon taiton opetusta. Kuului Suomen eturivin
pikakirjoituksen käyttäjiin, ja oli myös Suomen pikakirjoittajayhdistyksen jäsen vuodesta 1963.

LAATIKKO 7

Urheilututkijat ! Kaivakaapa arkistosta esiin Keski-suomalainen 1960. Siellä on Aarnen laatima alueellinen kaikkien aikojen urheilutilasto –siihen asti. Samanlaisen alueellisen suurtilaston hän selvitti Hämeen Kansaan 1948.